

Кооперативні системи в широкому розумінні виступають як єдність господарської, соціально-економічної та соціальної діяльності людей-власників з метою задоволення переважно власних потреб учасників. Можливість використання теоретичних положень для аналізу як економічних, так і соціально-духовних аспектів кооперативної діяльності дає змогу поглиблено дослідити власне економічну сферу, адже значна частина економічних процесів має позаекономічне, зокрема соціально-духовне, походження.

Література

1. Апопій В. Нові кооперативні принципи та проблеми їх застосування в сучасних умовах / В. Апопій, І. Мельник // Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти : зб. статей. – Львів, 1998. – Т. 1. – С. 121-141.
2. Бабенко С.Г. Посттрадиційні напрями досліджень кооперативних економічних систем / С.Г. Бабенко, Г.І. Башнянин, А.Г. Драбовський // Наукові праці Лівської академії наук України : зб. наук. праць – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 7. – С. 113-115.
3. Бабенко С.Г. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці : монографія / С.Г. Бабенко. – К. : Вид-во "Наук. думка", 2003. – 332 с.
4. Башнянин Г.І. Ринкові економічні системи: проблеми становлення, функціональної структуризації і типологізації / Г.І. Башнянин, І.М. Копич, М.П. Слюсарчик. – Львів : Вид-во ЛКА, 2001. – 212 с.
5. Вісин В.В. Ретроспективний аналіз формування і розвитку міжнародних кооперативних принципів у XIX-XX ст. / В.В. Вісин // Економічний форум. – 2011. – № 1. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.lviv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_1/1.pdf.
6. Бородаєвський С.В. Історія кооперації / С.В. Бородаєвський. – Прага : Вид-во Український громадський видавничий фонд, 1925. – 344 с.
7. Гелей С.Д. Кооперація і національне відродження української державності / С.Д. Гелей // Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України XXI століття : зб. наук. праць учасників Міжнар. наук.-прак. конф. – К. : Вид-во "Укоопосвіта", 2001. – С. 73-82.
8. Горбонос Ф.В. Кооперація: методологічні і методичні основи / Ф.В. Горбонос. – Львів : Вид-во ЛАДУ, 2003. – 264 с.
9. Коберський К. Великі проблеми сучасної економічної політики / К. Коберський. – Львів, 1934. – 154 с.
10. Любимцева С.В. Трансформація економічних систем / С.В. Любимцева. – М. : Изд-во "Экономист", 2003. – 443 с.
11. Марочко В.І. Кооперативна форма виробничої діяльності в Україні (друга половина XIX – перша третина XX ст.): історико-теоретичний аспект / В.І. Марочко // Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України XXI століття : зб. наук. праць учасників конф. – К. : Вид-во "Укоопосвіта", 2001. – С. 67-73.
12. Мартос Б. Теорія кооперації / Б. Мартос. – Регенсбург: Бертсгаден, 1947. – 386 с.
13. Олейник А.Н. Институциональная экономика / А.Н. Олейник. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 2000. – 446 с.
14. Павликовський Ю. Кооперативна республіка. Ч. 1. / Ю. Павликовський. – К. : Ревізійний союз Укр. кооператив, 1928. – 548 с.
15. Семів С. Вплив світової фінансової кризи на діяльність споживчої кооперації України / С. Семів // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – 2009. – Вип. 30. – С. 127-32.
16. Социальное измерение экономических процессов. Под ред. д. э. н. Ю.Г. Павленко, д. э. н. И.В. Соболевой. – М. : РАН, ИЭ, 2009. – 280 с.
17. Туган-Барановський М. Кооперація, її природа і мета / за ред. К. Коберського / М. Туган-Барановський. – Львів, 1936. – 168 с.
18. Ушкаренко Ю.В. Ідентифікація понять "кооперативний рух" і "кооперативна система" / Ю.В. Ушкаренко, В.І. Грек // Науково-технічний вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – С. 374-377.
19. Statement on the Co-operative Identity. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ica.coop/principles-revisions>. – 25.12.2010.

Драбовский А.Г. Кооперативные системы: сущность, принципы и особенности исследования

Проанализированы различные подходы к исследованию сущности кооперативных систем в экономической литературе, выделены наиболее типичные функционально-уровневые интерпретации кооперативных систем. Конкретизированы принципы функционирования кооперативных систем. Обоснована необходимость изучения кооперативных систем с учетом экономических, социальных и социокультурных особенностей их развития.

Ключевые слова: кооперативные системы, широкая интерпретация кооперативных систем, социальная цель кооперативных систем.

Drabovskiy A.G. The co-operative systems: the essence, principles and peculiarities of the researches

Directions of researches of the co-operative systems are analyzed in economic literature, the most typical functionally level interpretations of the co-operative systems are selected. Concretized principles of functions of the cooperative systems. Necessity studying of co-operative systems, from positions them economic, social and social-cultural essence are substantiated.

Keywords: co-operative systems, wide interpretation the co-operative systems, social purpose of the co-operative systems.

УДК 65.016.8:658.0

Доц. С.Т. Дуда, канд. екон. наук;
магістрант І.В. Михайлик – Львівська КА

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Досліджено економічну природу та поняття банкрутства підприємства. Запропоновано авторське тлумачення поняття "банкрутство підприємства". Подано основні напрями підвищення антикризового управління підприємства, а також визначено шляхи подолання банкрутства на підприємстві.

Ключові слова: банкрутство, прогнозування банкрутства, фінансове становище підприємства.

Вступ. Сучасний етап розвитку України характеризується переборенням макроекономічної кризи, яка була характерна для 90-х років XX ст., та переходом економіки на траєкторію сталого економічного зростання.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти діагностики імовірності банкрутства підприємств досліджено у наукових працях О.В. Мороза, Т.Б. Берднікової, В.А. Верби, І.А. Бланка, Л.О. Лігненко, А.С. Вартанова, Е.М. Короткова, А.П. Ковальова, М.В. Афанасьєва, Г.В. Савицької, О.О. Терещенка, В.М. Зарубинського й інших вітчизняних і зарубіжних учених-економістів.

Постановка завдання. Актуальність обраної теми випливає з того, що донедавна для більшості суб'єктів господарювання процеси банкрутства були мало відомі. Лише в період реформування економіки (після ліквідації планового розподілу використання грошових ресурсів) відчутними стали такі економічні явища, як нерентабельність, неплатоспроможність підприємств. Характерними ознаками фінансової кризи підприємства є скорочення попиту на його продукцію і, як наслідок, зниження обсягів виробництва; зростання

заборгованості постачальникам, держбюджету та банкам; затримки з виплатою заробітної плати працівникам. Кількість таких підприємств в економіці України неухильно зростає. Причому тенденції банкрутства поширюються не лише на окремих суб'єктів господарювання, а й на галузі економіки (наприклад, сільське господарство, яке вже впродовж багатьох років перебуває в глибокій фінансовій кризі і де понад 85% суб'єктів господарювання закінчують свою діяльність щорічно із збитками; в промисловості збитковим є кожне друге підприємство).

Виклад основного матеріалу. Становлення ринкової економіки в Україні об'єктивно обумовлює виникнення й розвиток механізмів, що регулюють процеси виробництва, збуту й споживання товарів і послуг. Від характеру й структури ринкових потреб, здатності й можливості їхнього прогнозування й ступеня відповідної реакції залежить доля підприємств, напрямів і секторів економіки.

У період ринкових реформ більша частина українських підприємств опинилася у важкому економічному становищі. Це пов'язано не тільки із загальною ситуацією в країні, але й зі слабкістю фінансового керування на підприємствах. Відсутність навичок адекватної оцінки власного фінансового стану, аналізу фінансових наслідків прийнятих рішень поставили багато з них на грань банкрутства. Отож, знання методів фінансового аналізу, уміння розробити план оздоровлення підприємства стали необхідною передумовою ефективного керування організацією.

Ринок очікує від підприємця гнучкості й адаптивності. Слабкість механізму адаптації підприємства до динамічних умов внутрішнього й зовнішнього середовища лежить в основі можливості банкрутства. Ринкова економіка й банкрутство тісно пов'язані між собою. Без процедури банкрутства економіка стає нееластичною, тому що важіль фінансових, трудових і матеріальних ресурсів від неефективно до успішно працюючих підприємств стає неможливий. Від міри економічної відповідальності суб'єктів господарювання залежить ефективність будь-якої економіки. Механізм реалізації економічної неспроможності й банкрутства є однією з форм здійснення процесу передачі права власності й всієї повноти економічної відповідальності від одного суб'єкта господарювання до іншого.

Банкрутство характеризує реалізацію катастрофічних ризиків підприємства в процесі його фінансової діяльності, внаслідок цього якої воно нездатне задовольнити у встановлений термін пред'явлені з боку кредиторів вимоги й виконати зобов'язання перед бюджетом. Хоча банкрутство підприємства є юридичним фактом (тільки арбітражний суд може визнати факт банкрутства), в його основі лежать переважно фінансові причини. Поняття "банкрутство" наведено у табл. різних авторів.

Банкрутство значної частини фірм, особливо нових, зафіксовано у всіх країнах, де ведеться подібна статистика. Англійські дослідники зазначають, що близько 70-80% нових фірм припиняють свою діяльність до кінця другого року існування. У класичній ринковій економіці, як зазначають західні фахівці, зовнішні фактори спричиняються 1/3, а внутрішні – 2/3 всіх банкрутств.

Не без підстави можна припускати, що для сучасної України характерною є зворотна пропорція впливу цих факторів. Політична й економічна нестабільність, порушення регулювання фінансового механізму й інфляційні процеси варто віднести до найбільш значних факторів, які збільшують кризову ситуацію на українських державних та комерційних підприємствах.

Табл. Тлумачення поняття "банкрутство" різними авторами

Джерело	Поняття
О.О. Терещенко	Банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленний для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.
О. Третяк	Банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі нездатність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити вимоги своїх кредиторів у встановлений для цього строк.
Є.М. Андрущак	Банкрутство – це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі.
І.А. Бланк	Банкрутство – це встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установленні строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги, та виконати зобов'язання перед бюджетом.
А.Д. Шеремет та Р.С. Сайфулін	Під банкрутством розуміють неспроможність підприємства фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання.
Г. Ляшенко	Банкрутство в умовах ринкової економіки є наслідком незадовільного управління підприємством, нехтування впливу різноманітних факторів мікро- і макросередовища, а тому його правомірно розглядати як плату за економічну свободу у виборі напряму господарської діяльності, ринків збуту, у ціноутворенні, найманні робочої сили.

Прогнозування банкрутства підприємства має на меті ідентифікацію потенційної загрози банкрутства для своєчасного формування системи заходів із нейтралізації негативних тенденцій розвитку фінансової ситуації на підприємстві. Провідне місце у визначенні ймовірності банкрутства підприємства належить фінансовому аналізу. Аналіз банкрутства підприємства можна здійснювати на основі як неформалізованих, так і формалізованих моделей. Серед різних видів фінансового аналізу особливе місце посідає випереджувальна експрес-оцінка фінансового стану підприємства, призначена здебільшого для своєчасного виявлення ознак близького банкрутства підприємства.

Першим застосування аналізу співвідношень фінансових коефіцієнтів як методу передбачення банкрутства започаткував У. Бівер. У сучасній практиці фінансово-господарської діяльності зарубіжних фірм для оцінки можливості банкрутства найширше застосування одержали моделі, які розробили Альтман, Конан і Гольдер, Спрінггейт, Лис та Таффлер.

Практика свідчить, що успішна фінансово-господарська діяльність підприємства залежить приблизно на 70 % від стратегічної спрямованості, на 20 % – від ефективності оперативного управління й на 10 % – від якості вико-

нання поточних завдань. Отже, загальний успіх забезпечують: якість стратегічного аналізу; реальність стратегічного планування; рівень реалізації стратегічних завдань.

У сучасних умовах господарювання можна виділити основні напрями підвищення антикризового управління підприємства:

- усунення дискримінаційних положень у законодавстві;
- розширення транскордонного регулювання банкрутства;
- передбачення адміністративної відповідальності ліквідаторів за неправильну оцінку ліквідаційної маси та непрозорий продаж майна боржника;
- розроблення ефективної стратегії розвитку підприємства.

Висновки. Поняття "криза на підприємстві" охоплює всі ланки середовища існування підприємства. У внутрішньому середовищі найімовірнішими причинами появи кризових явищ є невідповідність прийнятих підходів до управління підприємством умовам його існування, застарілі технології та інші фактори. У зовнішньому середовищі до змін на підприємстві можуть призвести зміни у законодавстві, політиці держави відносно умов існування організації та факторів мікро- і макросередовища.

Криза на підприємстві може привести як до позитивних змін, так і до зменшення його прибутків чи до банкрутства. Робота з новим постачальником, який пропонує вигідні умови співпраці, вихід на нові ринки з вигідними умовами конкуренції та наявністю покупців на товари фірми, які за умови відповідної пропозиції запитів покупців на товари та послуги зможуть допомогти організації наблизитися до її мети. Водночас ті ж фактори мають змогу призвести і до краху підприємства за невідповідної політики, яка проводиться відносно них. Тому необхідно вчасно виявляти всі зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах існування організації, які можуть вплинути на її діяльність.

Література

1. Возіянова Н.Ю. Проблеми становлення та діагностики банкрутства в Україні // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. праць з проблем торгівлі і громадського харчування. – Донецьк : ТзОВ "Лебідь", 1997. – С. 131-133.
2. Ляшенко Г. Банкрутство в системі державного регулювання // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 1999. – № 10.1. – С. 103-108.
3. Пластун О.Л. Визначення сутності поняття "банкрутство" в сучасній науковій літературі // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2005. – № 2. – С. 256-261.
4. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібн. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 412 с.

Дуда С.Т., Михайлик І.В. Теоретические аспекты анализа банкротства предприятия и пути его преодоления

Исследована экономическая природа и понятие "банкротства предприятия". Предложено авторское толкование понятия Банкротство предприятия". Поданы основные направления повышения антикризисного управления предприятия, а также определены пути преодоления банкротства на предприятии.

Ключевые слова: банкротство, прогнозирование банкротства, финансовое положение предприятия.

Duda S.T., Mikhaylik I.V. Theoretical aspects of analysis of bankruptcy of enterprise and ways of his overcoming.

In the article investigational economic nature and concept of bankruptcy of enterprise; author interpretation of concept is offered bankruptcy enterprises, given basic directions of increase of anticrisis management of enterprise, and also certainly ways of overcoming of bankruptcy, on an enterprise.

Keywords: bankruptcy, prognostication of bankruptcy, financial position of enterprise.

УДК 330.222

Аснір. В.І. Започний¹ – КНУ ім. Т. Шевченка

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ОСНОВНИЙ ЕТАП БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Охарактеризовано процес формування інвестиційної політики банку. Зображено основні елементи інвестиційної політики та фактори, що її визначають. Проаналізовано основні цілі, які необхідно передбачати під час розроблення ефективної інвестиційної політики. Виділено критерії, на основі яких здійснюється оцінка інвестиційної політики.

Ключові слова: інвестиційна політика, портфель цінних паперів, інвестиційна стратегія, інвестиційна тактика, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. Комерційні банки в процесі своєї діяльності значну увагу приділяють купівлі-продажу цінних паперів як елементу диверсифікації активних операцій та розширення джерел отримання доходів.

Придбані банком цінні папери утворюють портфель цінних паперів – сукупність придбаних (отриманих) банком сторонніх цінних паперів, право володіти, користуватися та розпоряджатися якими належить банкові.

Діяльність банків, яка пов'язана з придбанням, утриманням та продажем цінних паперів, у комплексі складає інвестиційний процес. Щодо його складу існує багато позицій, проте, на наш погляд, етапи інвестиційного процесу для вітчизняних комерційних банків загальним чином можна сформулювати так:

1. Розроблення інвестиційної політики банку.
2. Аналіз цінних паперів.
3. Формування банківського портфеля цінних паперів.
4. Моніторинг портфеля цінних паперів та формування резервів на відшкодування можливих збитків за операціями з цінними паперами.
5. Оцінка ефективності портфеля цінних паперів.

Більш детально розглянемо перший етап інвестиційного процесу банку – інвестиційну політику.

Постановка завдання. Надати визначення економічній категорії "інвестиційна політика банку", виділити основні елементи інвестиційної політики, охарактеризувати мету інвестиційної діяльності банку, проаналізувати основні напрями інвестиційної політики, зобразити макроекономічні та мікроекономічні фактори, які впливають на інвестиційну політику.

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук – Львівська КА